Η μνήμη θανάτου: δώρον Θεού (Ιερομονάχου Γρηγορίου)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 24 Μαρτίου, 2007

Οι άγιοι Πατέρες μας διδάσκουν ότι, η μνήμη του θανάτου αφ’ ενός μας συγκρατεί από την αμαρτία, αφ’ ετέρου μας παρακινεί να εργασθούμε τις αρετές. Λέγει σχετικά ο αββάς Ησαΐας: «Τρία πράγματα αποκτά με δυσκολία ο άνθρωπος, και είναι αυτά που συντηρούν όλες τις αρετές: Το πένθος, τα δάκρυα για τις αμαρτίες του και η ενθύμηση του θανάτου του. Διότι όποιος καθημερινά συλλογίζεται τον θάνατο και λέγει στον εαυτό του "Μόνο την σημερινή μέρα έχω να ζήσω σ' αυτόν τον κόσμο", ούτος ποτέ δεν θα αμαρτήσει ενώπιον του Θεού, ενώ εκείνος που ελπίζει να ζήσει πολλά χρόνια, θα μπλεχτή σε πολλές αμαρτίες».

Ο μέγας Αντώνιος έλεγε στους μαθητές του: «Για να μην πέφτουμε σε αμέλεια, είναι καλό να συλλογιζόμαστε διαρκώς τον λόγο του αποστόλου Παύλου Καθ' ημέραν αποθνήσκω.

Αν ζούμε έτσι, δηλαδή σαν να πεθαίνουμε κάθε μέρα, δεν θα αμαρτήσουμε». Και εξηγεί ο Άγιος: «Κάθε μέρα, όταν ξυπνήσουμε, να σκεφτόμαστε ότι δεν θα βραδιάσουμε. Και όταν πρόκειται να κοιμηθούμε, να σκεφτόμαστε ότι δεν θα ξυπνήσουμε, αφού η διάρκεια της ζωής μας είναι από την φύση της άγνωστη. Αν έτσι σκεφτόμαστε, ούτε θα αμαρτήσουμε, ούτε θα επιθυμήσουμε τίποτε, ούτε θα οργιστούμε με κανέναν, ούτε θα μαζέψουμε θησαυρούς στην γη. Αντίθετα περιμένοντας καθημερινά τον θάνατο, θα επιδιώξουμε την ακτημοσύνη και θα συγχωρούμε όλα σε όλους».

Η μνήμη του θανάτου οδηγεί στην θερμή και πραγματική μετάνοια. Ο όσιος Ιωάννης της Κλίμακος αναφέρει τα εξής για τον σύγχρονο του μοναχό Ησύχιο: Ζούσε αμελέστατα χωρίς το παραμικρό ενδιαφέρον για την ψυχή του. Κάποτε λοιπόν συνέβη να ασθενήσει πολύ βαριά και να φθάσει στο σημείο ώστε επί μία ώρα ακριβώς να φαίνεται ότι πέθανε. Συνήλθε όμως πάλι, οπότε μας ικετεύει όλους να φύγουμε αμέσως. Και αφού έκτισε την πόρτα του κελλιού του, έμεινε κλεισμένος μέσα δώδεκα χρόνια, χωρίς να μιλήσει καθόλου με κανέναν. Όλο αυτό το διάστημα δεν γευόταν τίποτε άλλο, εκτός από ψωμί και νερό. Καθόταν μόνον εκστατικός μπροστά σ’ εκείνα που είδε στην έκσταση του. Τόσο πολύ σκεπτικός, ώστε ποτέ πλέον δεν άλλαξε η έκφραση του. Ήταν πάντοτε σαν αφηρημένος, χύνοντας αθόρυβα και συνεχώς θερμά δάκρυα. Μόνον όταν πλησίασε η ώρα του θανάτου του, αποφράξαμε την πόρτα και εισήλθαμε μέσα. Και αφού πολύ τον παρακαλέσαμε, τούτο

μόνο μας είπε: «Συγχωρήστε με, αδελφοί. Αυτός που γνώρισε τι σημαίνει μνήμη θανάτου, δεν θα μπορέσει πλέον ποτέ να αμαρτήσει». Κι εμείς θαυμάζαμε βλέποντας τον άλλοτε αμελέστατο να έχει μεταμορφωθεί τόσο απότομα με την μακαριστή αυτή αλλαγή και μεταμόρφωση. Αφού τον θάψαμε με ευλάβεια στο κοιμητήριο που βρίσκεται κοντά στο κάστρο, ύστερα από μερικές μέρες αναζητήσαμε το άγιο του λείψανο, αλλά δεν το βρήκαμε. Με το θαυμαστό αυτό σημείο ο Κύριος πληροφόρησε πόσο ευάρεστα δέχθηκε την επιμελημένη και αξιέπαινη μετάνοια του.

Η μνήμη του θανάτου είναι ένα δώρο του Θεού στον άνθρωπο. Όπως γράφει ο αββάς Ισαάκ «η πρώτη έννοια την οποία τοποθετεί μέσα στην καρδιά του ανθρώπου η θεία φιλανθρωπία και οδηγεί την ψυχή στην ζωή, είναι η ενθύμηση του θανάτου. Στον λογισμό αυτό ακολουθεί με φυσικό τρόπο η καταφρόνηση του κόσμου, και από το σημείο αυτό αρχίζει στον άνθρωπο κάθε αγαθή κίνηση που τον οδηγεί στην ζωή... Τούτο τον λογισμό πολύ τον μισεί ο σατανάς, και προσπαθεί με όλες τις δυνάμεις του να τον εκριζώσει από τον άνθρωπο. Αν ήταν δυνατόν, θα του έδιδε όλα τα βασίλεια του κόσμου, μόνο και μόνο για να εξαφανίσει από τον νου του, με τους περισπασμούς, αυτόν τον λογισμό... Διότι γνωρίζει ο δόλιος ότι, εάν ο λογισμός αυτός παραμείνει στον άνθρωπο, δεν στέκεται πια ο νους του σ' αυτόν τον ψεύτικο κόσμο, ούτε μπορούν να τον πλησιάσουν οι δαιμονικές πανουργίες».

Η μελέτη του θανάτου καθαρίζει τον νου από τα πάθη. Κατά τους αγίους Πατέρας «εκείνος που εμπορεύεται σωστά τον χρόνο της ζωής του και αφιερώνει όλο τον καιρό στην έννοια και τη μνήμη του θανάτου, κλέβοντας σοφά με την απασχόληση αυτή τον νου του από τα πάθη, αυτός και τις συνεχείς δαιμονικές προσβολές είναι φυσικό να τις βλέπει με περισσότερη οξυδέρκεια από εκείνον που θέλει να ζει χωρίς μνήμη θανάτου». Η μελέτη αυτή βοηθά και στην εκρίζωση των παθών. Ο όσιος Ιωάννης της Κλίμακος γράφει ότι «η ζωηρή μνήμη του θανάτου λιγοστεύει τα φαγητά. Και όταν περικόπτονται με ταπεινοφροσύνη τα φαγητά, κόπτονται μαζί και τα πάθη».

Κάποιος επιπόλαια σκεπτόμενος θα έλεγε ότι αυτά ταιριάζουν στους μοναχούς και όχι στους λαϊκούς. Και είναι βέβαια γεγονός ότι η μελέτη του θανάτου είναι απαραίτητη εργασία του μοναχού που έχει νεκρωθεί για τον κόσμο. Όμως η ωφέλεια από την εργασία αυτή είναι πολύ μεγάλη και για τους εν τω κόσμω Χριστιανούς.

Α. Ο θάνατος είναι ο καλύτερος δάσκαλος της ακτημοσύνης. Ο χριστιανός που διδασκόμενος από τον θάνατο θα καταλάβει το νόημα της ζωής, ούτε για χρήματα θα στεναχωρεθεί, ούτε για κληρονομικά θα μαλώσει, ούτε όταν με οποιονδήποτε τρόπο αδικηθεί θα λυπηθεί για τον εαυτό του. Γνωρίζει ότι τα υπάρχοντα του δεν είναι δικά του, αφού σύντομα θα τα αποχωριστεί. Του δόθηκαν για να τα διαχειριστεί με τον καλύτερο τρόπο, ώστε να αγοράσει με τα φθαρτά χρήματα τα άφθαρτα αγαθά. Κατά τον άγιο Συμεών, όλα «τα πράγματα και τα χρήσιμα αντικείμενα που υπάρχουν στον

κόσμο είναι κοινά για όλους, όπως ακριβώς το φως και ο ίδιος ο αέρας που αναπνέουμε... Τα πάντα είναι σε όλους κοινά ως προς την χρήση της απολαύσεως, αλλ' ως προς την κυριότητα δεν ανήκουν σε κανέναν. Όμως η πλεονεξία, αφού εισήλθε σαν τύραννος στην ζωή, μοίρασε με διάφορους τρόπους στους υπηρέτες της αυτά που δόθηκαν από τον Δεσπότη κοινά σε όλους... και αποστέρησε τους άλλους ανθρώπους από την απόλαυση των αγαθών του Θεού. Βέβαια οι υπηρέτες και δούλοι αυτής της τυράννου (της πλεονεξίας), διαδοχικά με την σειρά του ο καθένας, δεν γίνονται κύριοι των υπαρχόντων και των χρημάτων, αλλά πονηροί δούλοι και φύλακες», διότι με τον θάνατο τους αφήνουν αναγκαστικά τους θησαυρούς τους σε άλλους. Όποιος λοιπόν απωθεί την ιδέα του θανάτου και προσκολλάται με όλη του την ψυχή στα φθαρτά, υπάρχει ο φόβος να ακούσει κάποια μέρα τον φοβερό λόγο: Άφρον, ταύτη τη νυκτί την ψυχήν σου απαιτούσιν από σού, α δε ητοίμασας τίνι εσται;

Β. Η μνήμη του θανάτου προξενεί στον πιστό Χριστιανό την υπομονή στην κάθε θλίψη που συναντά. Γνωρίζει ότι ουκ έχει ώδε μένουσαν πόλιν αλλά την μέλλουσαν επιζητεί, και γι' αυτό όχι μόνο δεν γογγύζει στις δοκιμασίες και αδικίες του προσωρινού αυτού κόσμου, αλλά και ευχαριστεί τον Θεό που με τα μέσα αυτά του εξασφαλίζει την αιωνία ζωή . Όποιος φιλοσοφεί σωστά το μυστήριο του θανάτου, αντιμετωπίζει σωστά και όλα τα περιστατικά της ζωής του. Λέγεται ότι ο τετραήμερος Λάζαρος μετά την ανάσταση του δεν γέλασε ποτέ, ενθυμούμενος τα όσα αντίκρισε στον Άδη. Μόνο μια φορά γέλασε όταν είδε κάποιον να κλέβει μια στάμνα, και είπε: Ό ένας πηλός κλέβει τον άλλο πηλό!

Γ. Τέλος, η μελέτη του θανάτου είναι η καλύτερη προετοιμασία για την αναχώρηση από την ζωή αυτή. Το Άγιο Πνεύμα μας διδάσκει: Πάντων το τέλος ήγγικε, σωφρονήσατε ουν και νήψατε εις τας προσευχάς. Η γνωστή φράση "Πρέπει να πεθάνεις πριν πεθάνεις, για να μην πεθάνεις όταν πεθάνεις" δεν είναι απλό λογοπαίγνιο. Εκφράζει μια βαθειά αλήθεια. Πριν από τον σωματικό μας θάνατο πρέπει να προηγηθεί η νέκρωση των παθών και η αποκόλληση από την ματαιότητα του κόσμου, αν θέλουμε να αποφύγουμε τον αιώνιο θάνατο.

Ιερομονάχου ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
«Γίνεσθε έτοιμοι»

(Πηγή: "Πηγή Ζωής" τ. 129)